

Хари Стоянов

**ВСЕЛЕННО БЕЗБРОЙ
АЗОВЕ**

Срещи с Юрай Ацей

Хари Стоянов
ВСЕЛЕННО БЕЗБРОЙ АЗОВЕ
Срещи с Юрай Ацей

© Хари СТОЯНОВ, 1981 г.

Хари Стоянов

**ВСЕЛЕННО
БЕЗБРОЙ
АЗОВЕ**

Срещи с Юрай Ацей

**⌘ “Софтис”, Варна
2003 г.**

Хари Стоянов

ВСЕЛЕННО БЕЗБРОЙ АЗОВЕ

Срещи с Юрай Ацей

Дали ще ми повярвате – не ме интересува. Дали е истина – не е важно. Единственото, което има значение сега – и за мен, и за вас всички – е това, което ще напиша.

Не се мина много време от мига на тази случка. Реших да си мълча. Знаете ли защо? Просто исках да му присвоя името и да казвам след това – ето, аз съм Юрай Ацей. Но поразмислих. Скоро не бях виждал онзи слънчев бряг от сънищата си. И изведнъж едно слънчево чувство ме обзе от тази сутрин. Не е задължително да виждам съня си. Мога само да го чувствам, когато съм буден, с отворени очи. И точно тази сутрин си спомних за Юрай Ацей. Кой е той ли? И аз се питам от много време. Но знам едно. Той не обичаше военните. А за войните – да не говорим. Това не е само мое предположение. Тогава го почувствах от съня си. Корабът не знам дали беше военен, но носеше неговото име. Видях го ясно и плавно. Постепенно надписът мина пред очите ми. Само второто име съм забравил. Мисля, че беше Бартоломей. Но това абсолютно няма значение. Сигурен съм само, че започваше с “Б”. Както и да е!

Сънят ми беше от бъдещето. Може би, от не много далечното. И знаете ли какво би означавало това? Много просто – Юрай Ацей сигурно е наш съвременник. Ако някой си мисли обратното, то трябва най-убедително да ми го докаже. Но тъй като никой няма възможност да спори с мен, докато пиша, аз налагам своето мнение. После, и да се опитва някой да спори с мен по този въпрос, ще бъде късно.

Важното е, че Юрай Ацей ще съществува, нали? Ей богу, ще съществува, пък ако ще и каквото ще да става!

Така! Вече оправданието го измислих. Какво оправдание ли, ще запитате. Ами, такова, че измислих този герой просто така. Да ви кажа, мислех, евентуално, да кръстя сина си, ако ми се роди такъв, с това име. Но майка му (да предположим, че ще се роди син, макар че по' ми се иска да е дъщеря, а пък ако са близнаци!...), да, майка му, не иска и да чува за такова име. “От сънища име ще му слагаш! Я не се излагай!”

И за да не се излагам, реших да пробутам името на Юрай Ацей в една книга. Ама каква книга? Още не знам напълно. Ако излезе нещо, може тогава да ме поздравите, пък ако не – има кой да ме плюе. По този въпрос сме еднородни, нали? Е, как?! Сега аз съм господар на положението, тъй като съм се изолирал от външния свят в тази бърлога с мръсни стъкла, пия си кафето и си мисля, че съм кой знае какво. Фантасмагории!

Но Юрай се различава от мен. Трябва да го знаете. Хич не му е до сънища. Пък ако сънува нещо, не му вярва, ако ще и каквото ще да става.

И, значи, ще започнем. Имам слабост към пролетта, към морето, към слънцето, та затова Юрай ще се роди точно там, където има и трите неща. В един хубав град, защото това не е без значение. Представете си разцъфтели дървета в крайморски паркове. Все някой от вас е ходил край морето, а още повече, голяма част от вас живее там. Запомнете само че това море е малко по' в умерения климат, макар че е и малко така – на юг. Въобщо, разбирате какво искам да кажа. Преследвам си пролетта, слънцето и морето, и толкова. Вече намекнах за безсилието ви да ме накарате да пиша нещо друго, когато съм се затворил между тези четири доста опушени стени. В град без море и почти без слънце. Вече разбрахте, нали? С вас винаги ще се разбирам,

поне докато пиша. Рядко ми идва вдъхновението, затова трябва да се възползвам. Нали знаете. Все нещо трябва да ме подтикне към писането. Не знам дали е точно Юрай или са другите три неща, за които ви споменах.

Пролетта е слънчева, топла, мирише на море и хиляди, може би милиони, цветове. Така ми харесва. Дори ми е страшно хубаво. Поне по това си приличаме с Юрай. Но в този момент той дали има възможност да се наслаждава на всичко това? Едва ли.

Юрай обича не само пролетта, слънцето, морето, но и много други неща, без които човек не струва нищо. А в града на Юрай в този момент хората не струват нищо. Не за друго, а защото войната ги е обезценила до тази степен.

Но Юрай не отсега е започнал да мрази военните. Още от детството си. А сега е на двацет и четири. Бил е войник, нали? Вече се досещате.

Изведнъж тази няма картина, която гледахме досега, се озвучава. От птичите хорове? О, не! Защо трябва да бъдем толкова наивни! Разбира се, от време на време се чува някой кръсък на чайка или писък на рибарка, може и да се долови цвъркота на птичките, но ако напрегнеш вниманието си или ако се абстрахираш от този ужасен шум, който ти се набива в ушите.

Може би започвате да се досещате какъв е този шум. Няма повече да ви тормозя. По улиците гърмяха траковете на вериги, машините ревяха задъхано и ауспусите бълваха отровната смрад, позната на всички ни. Жалко за пролетните аромати! И за много други неща, разбира се.

Петнистите танкове се нижеха в колона като гигантска отвратителна боа. По улиците, които можеха да бъдат огласяни от щастливите гласове на летовници и гости! По улиците, където пияната от слънцето пъстра тълпа можеше само да радва очите на всекиго. И моите, и вашите, и на Юрай, и на хилядите и хиляди негови съграждани.

Градът се тресеше от машините и всеки потръпваше, затворен в дома си.

Пролет, слънце, море и предчувствие за толкова щастие. И изведнъж...

Трябва да съм страшно безчувствен, за да не усетя тръпките на блаженството, което може да ме очаква. Не си мислете, че Юрай, макар и доста различен от мен, не е потръпвал от тези чудесни неща. А след това? Всяка злоба би била безсилна...

Юрай като всички младежи изпитваше доста контрастни чувства. Особено в такъв момент, когато трудно би се овладял един обикновен човек. Не знам какво бихте изпитали вие, когато след щастливия си сън видите куполи на вражески танкове, които са господари в красивия ви град. Аз: трябва да се замисля, да се поставя в такава ситуация, да се вживея. А за Юрай – няма проблеми. Той е различен от мен, пък и от вас, но въпреки всичко е човек, и то честен, най-вече – не обича военните. Пък и в жилите му тече южна, гореща кръв. И в моите – също, но и доста северна. Така че, ето защо Юрай няма да обмисля много, няма да чака да се вживее в ситуацията, за да му дойде вдъхновението за борба. За него е смешно едно такова мъдруване. Врагът си е враг – и толкова. Достатъчно е, че скверни с танковете си някогашните щастливи места...

Мисля, че няма нужда да ви казвам, че Юрай не е сам. Колко много има като него! Дори само в този град.

Дали ще се организират? – се питате. Трябва, защото това е логично, доказано от историята. Танковете са бронирани, но вие добре знаете кой е по-силен от тях.

Юрай се реши, може би веднага. Какво струваха за него сега тази пролет, това слънце, прозиращо през дима от вражите ауспуси, това море, покрито с вражески катери? Дори и да не си отговорите на този въпрос, само си помислете какво биха означавали стиснатите му пестници, из-

пъкналите мускули на челюстите му, капчиците пот по челото му, нескритата омраза в открития му поглед?

Как щяха да се развият събитията нататък? Как щяха да живеят всички негови близки, всички негови съграждани, всички негови сънародници, самият той сред тях?

И така Юрай стана герой на тази книга. И щеше ли да стане, ако не съществуваше една чудесна пролет с топло слънце и море, с благоуханни цветове в крайморските паркове на чудесен град. И навсякъде – свободни и щастливи хора. А изведнъж – всичко това помрачено с лека ръка от бездушните рицари на отживялото. Какво ги интересува тях човешкото щастие? Вие ще се убедите от това, което ще напиша, но знаете ли? Страх ме е да не се срещнете с тях наистина. Започвам да разбирам Юрай. Не било толкова трудно. Всичките ми кошмарни сънища са свързани с нещо военно. Не мога да си спомня точно какво, но има нещо. А Юрай се е сблъскал наяве с омразната му военщина.

И най-после, да започнем, защото вече ми омръзна, знам си. Чакахте, чакахте, а аз си пиша ли пиша – и нищо съществено. Сега вече край. На разтягането, разбира се.

Юрай обичаше Сритя. Без това не може, няма как. Ще видите. В деня, по-скоро, тази сутрин, когато петнистите брони се нижеха под балкона на Юрай, всичките му колеги (той беше студент, забравих да спомена), бяха в същото положение. Усещаха вибрациите и не знаеха какво точно да правят. Улиците бяха блокирани от петнистите халати и лъскавите сивкаво-виолетови дула на автоматите заплашително въдворяваха ред. Никой от съгражданите на Юрай не смееше дори прозореца си да отвори. Завесите също стояха спуснати. Представяте си, нали? И как от време на време се появяваше някоя малка пролука между две завеси? Наясно сме.

Високите сгради имаха предимство. Юрай живееше точно в такава, на главния булевард, с изглед, и то какъв! към залива. От балкона Юрай наблюдаваше необезпокоявано. Но само външно. Защото, стана ви вече ясно, че той не можеше да бъде спокоен при вида на всичко гореописано.

Няколко дни никой от съгражданите му нямаше да се появи по улиците. Шокът беше доста силен. Но Юрай през това време успя да свърши доста работа. Първо, трябваше да се види със Сритя. Тя живееше, все пак, малко далечко от тях, та затова Юрай трябваше да се промъква през какви ли не препятствия. И това може би реши съдбата му. Защо ли? Ех, много сте припрени! Не, не че ме безпокоите, но просто го предчувствам, това ваше нетърпение, по-скоро нетърпеливост. Искате да разберете какво ще стане и то, разбира се, с Юрай.

Той нямаше да успее да стигне до Сритя. Ще го заловят ли? О-о! Вие съвсем го подценявате. По-скоро мен. Няма да го заловят, но ще му попречат да види любимата си. Поне засега. Но, по-важното е, че той успя да стигне до дома на свой колега и приятел. Отначало не искаха да му отворят. Както и да е! Все пак Юрай влезе. Янеш, приятелият му, беше объркан. Та всеки на негово място би се объркал при такава ситуация. Разбира се, не от идването на Юрай. Вие знаете от какво, нали? Дълго разговаряха двамата приятели. Пускаха от време на време радиото, но радиостанцията беше замлъкнала.

Накрая Юрай и Янеш решиха с риск да се промъкнат до друг техен колега. Това беше Филип, един доста буйен, но и умен младеж. Имаше влияние сред колегите си.

При Филип се бяха събрали още няколко смелчаци. Стаята, в която седяха, беше задимена от цигари.

- Неспокойни сте – каза Юрай.

Това беше и вместо поздрав. Филип ги покани само с ръка да седнат.

Нямаше дълго да чакат. Промъкнаха се в Университета. През един таен вход, който те си знаеха, разбира се. Бяха си взели малко храна. Не знаеха колко ще чакат тук. Скоро започнаха по един или по двама да се събират други младежи, техни колеги. Докато нощта се спусна.

Щом се е спуснала нощта, всички очакват да се случи нещо. Романтично-героично или подобно. Както и да е! В такива нощи никой не мисли за романтика или героизъм. Те идват от само себе си, някак неусетно.

Сред колегите на Юрай имаше един, когото нашият герой никак не обичаше. Не за друго, а просто защото бащата на този колега беше военен. Знаете отношението на Юрай към военните. То дори се простираше на по-голяма територия – роднини, близки, приятели и разни други на военните също страдаха от пристрастието на Юрай. Да, това отношение и аз смятам, че е пристрастно, защото, особено в този случай, то просто губеше смисъла си. Най-вече, когато за бащата на Иво – така се казваше синът на военния, не се знаеше абсолютно нищо след трагичните събития. Може би и Юрай разбираше, че чувствата му са неуместни вече и се мъчеше да се абстрахира от тях. Още повече, че сигурно и аз му влияех по някакъв начин. Присъствието ми трябва да се е усещало по-силно, след като от отношенията между Иво и Юрай започна да зависи всичко. Защо ли? Пак ме питате. Е, този път няма да се възмутят от припряността ви. Тя започна и мен да ме обзема. Защото съдбата на Юрай и всички, свързани с нея, все по-силно ме занимава. Няма да се учудите, ако в някой критичен момент се намеся по-пряко, нали? Присъствието ми и сега е доста очевидно, но все още не съм действащо лице. Каквото е Юрай, или Иво. За втория трябва да се уточним. Той има важната задача да заведе групата младежи по тайни

пътища до склада за оръжие. Явно, щом Иво ги знаеше, тези пътища не бяха кой знае колко тайни, но все пак никой друг от колегите на Юрай не беше осведомен като Иво. И затова, да тръгнем след Иво, Юрай и колегите им към подземното на Университета, а оттам – през скривалището на Гражданската отбрана – до казармите, в които служеше бащата на Иво. Те сега, разбира се, бяха в ръцете на петнистите халати. Но никой от тях още не беше научил, че в погребите има таен изход или вход на градските подземия. Романтично, нали? Всичко това е логично и естествено, може да се случи във всеки град. Затова, да продължим.

Затруднения, макар и малки, създадоха катинарите на складовете с оръжия. Не за друго, а защото при разбиването им се вдигаше шум. Колегите на Юрай трябваше да внимават. Най-накрая успяха. Работиха цяла нощ. Много оръжие беше прехвърлено в сградата на Университета, по-скоро в нейните подземия. През нощта се събраха и още колеги.

Юрай правеше най-разумни предложения и постепенно се наложи като ръководител. По-късно, когато се избираше командването, го избраха почти единодушно за командир. Имаше и хора, които не го познаваха, затова се въздържаха от гласуване, но след това, и то за кратко време, успяха да го опознаят и да се уверят, че именно той е трябвало да стане командир. Ето, това е най-голямата разлика между мен и него, въпреки че той изцяло зависи от мен. Но ако се появях сред студентите под негово ръководство, аз също щях да му се подчиня. С готовност!

След три нощи погребите хвъркнаха във въздуха.

Петнистите халати дадоха много жертви.

Същата нощ по улиците на окупирания град се чу честа автоматична стрелба. Юрай Ацей, макар и непознат на мнозина, стана за кратко познат на всички около залива. Двайсет и четиригодишният младеж!

Градът започна своята борба, както и много други градове в страната на Юрай.

А пролетта продължаваше да цъфти. Миришеше на барут и петролни газове. Чайките красиво летяха в ясното небе, когато не ги смущаваха вражеските самолети.

Градът беше сякаш обезлюдял. Само нещо ставаше в центъра, където се издигаше опушената вече сграда на Университета. Единственото място, където се вееше едно окъсано, но различно от другите в града знаме. Петнистите танкове не замлъкваха с оръдейния си тътен и чаткането на картечниците. Самолетите прелитаха косо и бълваха огън над полуразрушената сграда. Но в нея имаше още смелчаци.

И Юрай беше сред тях!

До него можехме да видим Янеш, Филип, Иво и още доста техни колеги с леки картечници в ръце.

- Ще трябва да излезем – това беше гласът на Юрай. Доста променен, но неговият. Някак неестествен, но все пак, неговият. – Ще хвърлим гранатите от тази страна, а ще излезем с картечен огън от другата. Там няма танкове, а окопи. Затова е по-трудно, но те няма да очакват. Тръгваме.

Безумство, да, но в името на нещо, наречено с една свята дума.

Пробивът на Юрай успя и неговите смелчаци вече се сражаваха по улиците. Трябваше да излязат от града и то посред бял ден, невиджано!

Врагът не успя да им попречи, защото нямаше време да реагира.

А в гористото плато над града храбреците намериха временно убежище.

Как мислите? На сигурно място ли бяха тези младежи? И да, и не. Ако не съществуваше подлост и предателство, техният чудесен град и прекрасната им земя ня-

маше толкова лесно да попаднат в ръцете на петнистите халати. И какво вършеше боготворената им валута!

И така, след няколко дена се състоя кратко сражение, в което Юрай и приятелите му хвърлиха всички сили. Боят беше страшен. Купчинките с гилзи бързо растяха, докато картечните млъкваха една по една. Патроните свършваха! Останаха им гранати, но стигнаха за два неуспешни опита за пробив. Юрай остана обезоръжен. Само тежките приклади на картечните и ножовете! Нищо друго. Всички бяха единодушни...

На следващия ден градският стадион беше претъпкан. Но не от зрители... По трибуните имаше картечни гнезда, около него застрашително стърчаха картечните на петнистите бронетранспортъори.

Оттук щеше да започне легендата за Юрай Ацей.

Полковник Вромел, началник на местния окупационен гарнизон. Ето го. С тъмни очила и вид на Пиночет. До него е капитан Орекс, със зализан наляво перчем. И свитата им от няколко по-нисши чиновове – офицери и сержанти. Всички с петнисти униформи.

- Господин полковник, крият водача си – гласът на Орекс се чу рязко. Беше бодър, но и мазен. Специално аз не обичам такива гласове. Те са присъщи не само на офицери, но в този случай капитанът имаше точно такъв глас.

- Намерете го! – безцеремонно, почти безразлично отговори Вромел. Очите му не се виждаха зад тъмните очила. – Действайте! Защо не сте започнали?

- Има журналисти.

- Разкарайте ги.

- На съюзниците са.

- Не ме интересува! Знаете, че трябва да сме безкомпромисни.

- Тъй вярно!

- Тогава, действайте!

Каквото и въображение да имахте, не можехте да си представите как щяхте да “действат” петнистите халати. Групата офицери и сержанти от щаба стоеше на главната трибуна. Капитан Орекс се обърна към един сержант за свързка и му заповяда нещо. След малко бяха донесени два мегафона. Изведнъж се оказа, че сред униформените има и един цивилен. Той пое подадения му мегафон и излезе напред. Застана до капитана, който започна да говори към пленниците на стадиона. Цивилният, естествено, беше преводач. За валутата, която боготвореше. Ако в този момент имах възможност, бих му отрязал езика, честна дума! И макар че всичко зависи от мен в тази книга, аз не мога да противореча на логиката.

Капитанът, чрез цивилния, каза:

- На всеки, който откаже да съобщи името и фамилията на водача ви, ще бъдат отрязвани ръцете до китките. Избирайте!

В същия момент в стадиона се вмъкнаха няколко бронетранспортъора, от които наскачаха петнисти халати. Орекс не блъфираше.

Някой от пленниците се провикна доста силно, за да го чуе преводачът, към когото беше адресирана репликата:

- Томаже, а на теб – езикът предателски!

Ето, че не само аз мислех така!

Халатите се нахвърлиха върху пленниците, но Орекс изкрещя по мегафона:

- По един! Само по един!

Халатите се отдръпнаха.

Юрай каза на Янеш:

- Ще се предам!

- Не бива.

- Това е глупаво. Не мисля, че блъфират.

Наистина. Първият беше осакатен. Без много церемонии. Само веднъж го попитаха. Младежът, обезумял от

болка, се нахвърли върху петнистите и беше застрелян. Тогава пленниците се нахвърлиха върху палачите си. Щеше да се мре. Така и така. Кой да му мисли!

Картеচারите от трибуните не посмяха да стрелят. Долу имаше от техните. Но Вромел и Орекс не бяха на това мнение. Те закрещяха:

- Огън!

Заповед. Трябваше да се изпълни.

Но доста от студентите бяха докопали вече оръжие и първи започнаха да стрелят, скрити зад бронетранспортьорите. Паника и безредие. Кой накъде стреляше – не се виждаше. Вромел беше ранен. Орекс, с изваден револвер, гърмеше във въздуха.

Тогава се зададоха демонстрантите. Пред тях подтичваха журналистите с камери и фотоапарати.

Стрелбата на стадиона зачести. Няколко хеликоптера се отправиха натам.

Морето от хора се изливаше от улиците пред стадиона. Площадът се изпълваше с решителни погледи. Халатите бяха объркани и стреляха напосоки.

Изведнъж от стадиона изскочиха няколко младежа с автомати!

- Юрай! – се понесе от човешките вълни.

Един хеликоптер димеше зад трибуните.

- Юрай!

Петнистите халати, с вдигнати ръце, обезоръжени, влизаха в стадиона, където се търкаляха труповете на Вромел, Орекс, Томаж Бора, предателя, и на още много нашественици.

Боготворената валута не беше чак толкова силна. Погледнете само площада пред градския стадион. Толкова хора! Замаяни от щастие!

Никой не можеше да спре това море. Сякаш и аз съм сред него! Усещам дъха на хората. Виждам горещите

им погледи. Сякаш чувствам как южната им кръв тупти в жилите им. Да, аз съм тук! И вие сте с мен. Помислете! Обърнете се, огледайте се. Нима не познавате тази девойка с разпуснатата дълга светлокестенява коса и топли очи? Това е Сритя! Очите ѝ търсят Юрай. Тя е чула името му, излязло от много уста. Неговото име ли е? Тя все още не знае. Но като че ли предчувства. Нещо топло се разлива по тялото ѝ. Аз съм там, но няма как да ѝ кажа, разделят ни десетки тела – жива вълна в едно живо море!

Вече няма страшно. Победата е наша! Но сигурна ли е?

Дори и да не е, нашите сърца са слети в един ритъм. Погледите ни са един. Юмруците ни са един пестник, застрашително вдигнат срещу падналия враг. Той е още силен, има и онази боготворена от предателите и подлещите валута.

Опитвам се да си проправя път напред. Трудно ми се удава.

След малко вече виждам Юрай. Вдигнали са го приятелите му. Той размахва автомат.

И изведнъж усетих пролетта!

Наистина, усетих я – с мириса на море и милиони цветове, с топлото слънце и песента на птиците. Всичко това смесено с гласовете на хиляди хора. Аз бях пиян от щастието на това човешко море. Празникът беше дошъл. Празникът на една закъсняла, неусетена пролет.

Спомнете си онова утро, когато петнистите танкове разтърсваха града и трясъкът на вериги и двигатели заглуши щастливите звуци на пролетта.

Сега пак е пролет.

Изведнъж опиянението ни прехвърля през годините.

На същия площад.

В този слънчев град.

На брега на едно искрящо се море.

И ухание на пролет!...

Не, не мога повече! Знаете слабостта ми. Не съм на себе си. И аз като Юрай ненавиждам военните. Още повече – войната. Макар че много се различавам от него.

А ако има мир? След всичко, което ме омагьоса? Разберете – готов съм да заприличам на Юрай. Но той ме помоли за едно. Поне веднъж да му помогна. Той не понася славата и се чуди как да се спасява от съгражданите си, когато тръгне по улиците.

- Тогава – говори ми той за онова неприятно време, - въобще не мислех, че всичко ще се развие точно така. Това, което си написал в началото на книгата си, може би е горе-долу вярно. Да, защото имената бяха други. Офицерите на халатите, моите приятели... Но това няма значение. Ти си писал книга.

- Да – съгласих се аз.

- Освен това, защо не си променил всичките имена?

- Ами...

- Е, виждаш ли? Ако си ми приятел, сега ще трябва да направиш нещо.

- Какво?

- Да напишеш нещо друго. Остави всичко това. Не го печатай.

- Че какво лошо има?

- Някой може да пострада. Знаеш ли, оня нещастник Томаж Бора...

- Как! Да не би да е жив?!

- Не, но някой от неговите... Нали разбираш?
- Няма страшно! Но знаеш ли, казват че бил роднина на Орекс или Вромел. Не знам точно.

- И аз чух, но не знам, дали е истина. Скоро се разбраха доста неща. Аз открай време не обичам валутата, но онзи нещастник умираше за нея. И преди това го познавах. Дори предполагах, че ще стане такъв. Нещо като че ли ми подсказваше.

- Той е бил ваш колега?...

- Да, за съжаление.

- И добре ли говореше езика?

- Да, по-добре от всичките ми колеги-филолози.

- Смяташ ли, че е било нещо като снобизъм?

- Не мога да кажа. Всъщност, това не е важно.

- Прав си.

- Освен това, той беше страхливец.

- Мисля, че е естествено за него.

- Да, но това му попречи да ме издаде.

- Така ли? Това не го знаех.

- Е, това не е чак толкова сигурно, но той знаеше, че аз водя момчетата.

- Откъде е научил?

- Всички в града знаеха. А той най-лесно е могъл да разбере от някой колега.

- Но ти каза, че не е съвсем сигурно.

- Да. Не съм сигурен и дали гадовете не искаха нарочно да направят онази подлост. Но както и да е. Томаж беше застрелян веднага, щом момчетата пипнаха автоматите.

- А лесно ли се предадоха халатите?

- Да, учудващо бързо. Струва ми се, че не им се воюваше.

- Редовна войска ли бяха?

- Да, наборна. Имаше и жени.

- Това не го знаех.

- Но именно това беше главната причина. Петнистите оставиха по-неподготвените си халати там, където имаше само почти неорганизирана съпротива. Както знаеш ние не бяхме много силни...

Разговорът ни продължи до късно. Много неща си казахме, но вие ще запитате най-главното: а какво стана със Сритя?

Е, не ми беше удобно да го разпитвам точно за това.

Сега се сетих. Да. Ако го бях измислил по-рано, Юрай нямаше да бъде точно такъв. Щеше да има може би по-различни черти. Някои от вас няма да го харесат както е описан. Но аз не мога да угодя на всички по равно. Това значи да лавирам между читателите като услужлив келнер. И така, вие разбрахте какво представлява Юрай.

Но не съвсем.

Защото не съм свършил разказа си за него.

Защото не е свършила онази фантастично-реална пролет, в която щяха да се срещнат Юрай и Сритя.

А срещата нямаше да стане толкова лесно.

Кога научих за това ли?

Знам, това е вашият неизменен въпрос.

Отдавна си мисля пред какво говоря. Дали изнасям лекция в Университета? О, не! Как можах да си го помисля! Или пък това е сказка в читалището? Глупости! Аз съвсем съм загубил ориентировка. Но това е, защото пак видях някакъв странен сън. Пътувах с нещо по железопътни релси и това нещо трябваше да се задвижва с педали. Насмалко, след един тунел, едва не сгазих една своя колежка, а накрая стигнах до аерогарата. Няма значение коя, в кой град. И аз не знам. Там чаках дълго автобуса за града; той все не идваше и точно когато отидох да попитам колко ще ми струва преспиването в хотела, автобусът дошъл и заминал.

Този сън ми напомни за многото перипетии, когато отивах втория път при Юрай. Извинявайте, че се увлякох пак. Някой от вас ще захвърли книгата и отегчено ще запуфти: “Глупост! Как са могли да ги отпечатат!” Или нещо подобно. Както и да е.

Вече се досетихте, че съм бил и втори път при Юрай. Да, бях. И ви разказах перипетиите си или приключенията си, или каквото искате там (стига само да не сте доволни от израза, сменяйте го!). Всичко беше точно отражено в съня. Макар че не беше съвсем тъй.

Първо трябваше да ми излезе задграничния паспорт. Сума ти и чакане! След това – името ми беше грешно – написали Юрай Ацей, вместо моето. Мислели, че той отивал при мен или нещо подобно. Накрая всичко беше наред.

На летището ме върнаха да обръсна брадата си. На снимката бях без брада.

След това самолетът не излетя дванайсет часа.

Някъде имало мъгла.

Когато на следващата сутрин ни качиха, се наложи да ни свалят пак.

Това се повтори няколко пъти.

Когато излетяхме – не повярвах. А когато чуя да бучи самолет – все се сещам за Юрай.

Беше пак пролет. Чудно. Нали? Е, за мен пък не е. Аз си държа на пролетта, рискувайки да ви омръзне на вас.

Но в този случай беше съвпадение. Ако не ми бяха забавили паспорта, щях да бъда при Юрай през есента. Това е. Както и да е...

Слизайки от самолета, вдишах дълбоко морския въздух, примесен с милиони аромати. Чайки и лястовици ни поздравяваха. Едните висейки, а другите – стрелкайки се във въздуха.

Всичко ми беше до болка познато. Макар че бях за втори път тук.

Някой ме сръга в ребрата отзад. Бях застанал по средата на стълбичката и не мърдах. Бързо скочих долу пред чакащия ни автобус. След това се озовахме в чакалнята. Нямах багаж, освен ръчния, и затова веднага отидох

на спирката. За разлика от съня, не чаках дълго и скоро бях в прекрасния град на Юрай.

Този момент ви е вече познат. По-скоро, описанието на всичко наоколо. Нали?

С вас добре ще се разбираме и занапред. Знам си аз!

И така, тръгнах през града по цъфналите улици. Кестени, липи, японски вишни... Знаете. Целта ми беше домът на Юрай.

Когато вече бях пред вратата, отвътре се чуваше невъобразим шум.

Не е нужно да се казва за децата. Подразбира се.

Сритя ми отвори. Ето, срещнахме се най-после с нея!

Радостен съм не само заради себе си, а и заради вас. Сприятелихме се някак неусетно, та всеки проблясък в тази книга ме радва ужасно, заради вас. А зная, че най-много ви интересува Сритя. Не за друго, а защото тя много ще ви помогне да разберете кой всъщност, какъв всъщност е Юрай.

Дали е така? Ще видим. Не е толкова трудно.

Когато човек е влюбен, не вижда в партньора си много слабости, недостатъци или каквото щете там. Вече ви предоставих възможността да се отървявате от неравности ви се изрази. Мисля, че книгите ако се пишат така че всеки читател да може да заменя лошите според него изрази с други по' на място, пак според него, ще се избегнат много недоразумения От всякакъв характер. Разбира се, критиците пък ще бъдат още по-съкрушително безкомпромисни, но тогава читателите ще могат да заменят и изразите в техните трудове. Представяте ли си какво ще стане?

Някой от вас извиква – Хаос!

Друг – Ех, че весело!

Трети – Все ми е едно...

Четвърти – Това ще ми е добре дошло!

Енти (учили сте математика, нали?) – Объркан съм...
Всеки писател, всеки критик – различно мнение. Читателите – и те.

И много, много други гласове. Различни, разбира се. И моят - най-силен, защото аз съм на власт в тази книга. Както и да е.

Затова ще направя така че Сритя, дори и влюбена, да търси слабости у Юрай. Но дали ще ги намери? Как мислите? Не е важно. Важното е, че те се намериха.

- Да се добера до него – беше невъзможно – досещате се, че това са думите на Сритя. Тя разказва за онзи, връзал се в паметта ѝ ден. Победният, разбира се. Когато я оставихме, а аз, въпреки усилията си, не можах да ѝ помогна.

От разказа на Сритя разбираме: борбата не свършила на онзи пролетен площад. Човешкият водовъртеж не допуснал до Юрай девойката, тя трябвало да вика, да ръкомаха, да блъска с лакти. Нищо не помогнало. След това ентусиазираниите младежи напуснали града, за да се присъединят към всенародното опълчение. Много време се минало. Сритя не получавала дори писма от Юрай. Но знаела, че е жив, защото неговото име се носело навсякъде. За нея той вече изгубил реалността си, станал нещо безплътно, тя го сънувала вече не като човек, а под образи на най-различни неща. Дали и аз по телепатия не съм получил някой от тези сънища? Сигурен съм, че и критиците не са в състояние да отговорят. Защо ли? Защото ще се хванат точно за това изречение. И ще го разнищят. Така... така..., че най-накрая тежко ми и горко. Но аз продължавам. Дали ще ми повярвате – не ме интересува... Единственото, което има значение сега – и за мен, и за всички вас, е това, което ще напиша. Ако имате още търпение, ще го прочетете.

И така, след като сънищата на Сритя започнали да се излъчват в ефира, тя решила, макар и не изведнъж, че

вече може би е моментът да тръгне по следите на Юрай. Родителите ѝ не искали да чуят. Обявили я едва ли не за абнормална (те, естествено, употребявали по-вулгарни думи и фразеологизми, сигурно идиоматични), тя била следена, завели я на лекар и какво ли не още. И затова тя започнала да си мълчи и да прави каквото сама си е решила. Успяла да събере малко пари оттук-оттам – от студентски стипендии, с хранене в университетския стол (където хлябът, вместо нарязан, е раздробен и където всяка вечер има паниран кашкавал или шницелокюфтета, най-вече сурови, и други такива). По този начин Сритя успяла да се приготви тайно за път.

- А! Тя изчезнала! – сигурно такава била фразата, изречена със смесица на учудване и уплаха, а и на още какви ли не усещания, когато родителите ѝ разбили една сутрин вратата на стаята ѝ, тъй като много време не се била появявала.

Да имах по-добра памет, щях да ви предам по-точно разказа на Сритя. А ако съм бил по-досетлив тогава, то съм щял да взема магнетофона си и сега дума по дума да ви предавах разказа. Както и да е. Важното е, че съм запомнил същественото.

- Накрая го открих пак в нашия град. Всичко беше свършило.

- Пак ли беше пролет?
- Да, тя ни преследва.
- Поне тогава чувствам най-силно. Затова.
- А през останалото време?
- Може и да съм меланхолична. Не знам.
- Сигурно ти прави силно впечатление пролетта?
- Трудно е да се каже. Защо?
- Пиша книга за Юрай. А там участва и пролетта.
- Като главен герой ли?
- Мисля, че не.

- Като символ, може би.
- Не, не! Това ще го кажат критиците. Но, моля те, не им вярвай.
- Понякога те казват истината.
- Е, да, но...
- Искаш да кажеш, че този път...
- Да, точно така. Виж какво. Това мислех да ти го кажа, но нямаше как по-рано. Юрай ме помоли да не пиша книга само за него или нещо такова. Не си спомням вече. Знаеш, той е скромен.
- И какво стана?
- Просто реших да направя нещо по' така... Не знам дали разбираш.
- Нещо по-художествено?
- Може би. Не знам какво ще излезе.
- Скоро ли ще завършиш?
- Не знам. Това зависи от Юрай. Малко неща ми разказа за себе си.
- Да, той не обича да говори. А сега, докато не се е върнал, аз също не мога да говоря за него. В това отношение сме еднородни.
- Добре, тогава ми кажи нещо за приятелите му Янеш, Филип, Иво.
- Те и тримата са загинали. Не знам подробности. Юрай не обича да говори за това. Мъчно му е. Съжаляваше, няколко пъти ми го е казвал, че не е бил до тях, за да загинат заедно.
- И нищо повече не знаеш?
- Не. Хората обвиняват Юрай.
- Не знаех!
- Първо го боготворяха, а след това почнаха да го клеветят. Не знам защо.
- Все пак, кажи ми нещо за това.
- Не, не мога.

- А къде работи Юрай?
- Стана учител. Нямахте друга възможност.
- А ти?
- В отпуска съм. Гледам децата.
- И как живеете?
- Справяме се някак.
- Значи, не всичко е наред.
- Напротив. Мисля, че се справяме.

Не усетих кога се мина доста време. Трябваше да си тръгвам. Юрай се беше забавил. Нещо служебно. На другия ден си уговорих среща с него – чрез Сритя.

Когато излязох на улицата, топлопрохладната пролетна нощ ме опомни. Преди не очаквах, че толкова малки неща, неопределени още от мен, се надпреварваха в мозъка ми. Нещо като малки бесове. И всяко теглеше към себе си. Дали сте почувствали такова многоделение в самите себе си? Многоумене бих го нарекъл още. Да, всеки от тези малки бесове беше всъщност един малък ум, може би едно малко самостоятелно съзнание, отделна личност. Значи, всеки човек, щом е личност, изградена от миниличности, то обществото е макроличност. Какво имам пред вид? Ще ме разберете. Както всяко общество се разкъсва от стотици, хиляди или колкото щете там противоречия, така и една личност (ако наистина е такава) се разкъсва от може би същия брой противоречия. И носители и техни причинители са именно тези миниличности.

И изведнъж ми хрумна – нали имам малко филологически начин на разсъждаване – ще субстантивирам личното местоимение аз: ще го включа към съществителните в мъжки род, а като едносрично, в множествено число към коренната морфема (тъй като то е изградено само от такава) ще се прибавя нормално суфикса -ов- и окончанието –е, т.е. формата ще бъде: азове, с ударение на първата сричка. На другите славянски езици ще бъде трудно да се образува

тази форма (с изключение на словенски, където ще бъде: *jazi*). Предполагам, че ще се стигне до решението по опитен път да бъде образувано множественото число, а именно: много “я”, много *jâ* и т.н. Тамошните лингвисти ще решат най-добре. На английски е най-лесно – едно окончание –s и готово. Формата ще бъде винаги с главна буква: I-s.

Защо се увлякох по тези несъществени според вас проблеми? Просто, за да не стават недоразумения. Какво си мислите, че като нямам друга работа в момента, освен да пиша тази книга, то азовете ми си траят? Нищо подобно. Именно, защото не се спотайват, аз постоянно се отклонявам от темата. Единият от тях постоянно ми мели на главата, че е абсолютно глупаво писането на такава книга. Друг пък ми мърмори, че не му допадал Юрай Ацей. Някак си много бил... И не знам си какво. Трети направо ми крещи: Не обръщай на никого внимание! – Т.е.? - питам се аз. Четвърти отговаря вместо предния: Суетата е предразсъдък, а предразсъдъците са отживелица, осъдена на гибел. Пети пък ми шепне: Но на гибелта пък не се знае датата. Шестият е много весел. Пиши си, шегувай се, живей си! – подвиква ми той и подскача, но така че понякога ми се завива свят. Седми само мълчи – чувствам го – като пън е. Но е як и понякога в най-неудобните моменти със страшния си инат накарва всички останали – а те хич не са малко – да си затворят устата. Има някакъв аз, който ми казва буквално какво да пиша, друг все недоволства. Появява се и такъв, който си мисли, че е Сократ, затова постоянно ми мърмори: Знаем, че нищо не знаем. Или нещо подобно, но точно в такъв смисъл. От време на време изскачат разни азове, които ми натякват само глупости в главата. Особено за чужди жени. А срещат се и такива, които са се появили след системната ми научна обработка в така наречения Университет. Те са най-самонадеяни, но са най-хилави, затова оня,

мълчаливият аз, е винаги над тях, когато си навие на ината. Но когато той спи, учените азове тържествуват. Знаят какво ли не и ме поставят в неудобно положение в още по-неудобни ситуации, каквато е например тази. Писането на книгата, разбира се.

Има и много азове, които още не познавам, може би защото доста си приличат. Като студенти в една аудитория, видяна за пръв път от не много добре зрително запаметяващ преподавател. А пък аз съм точно такъв тип – трябва ми поне три-четири по-впечатляващи срещи с дадена по-голяма група хора, за да започна да ги различавам. За това, естествено, е виновен някой от по-немарливите ми азове, чийто брой ми е все още неизвестен. И вие ще се сблъскате с азове си и тогава не знам какво ще говорите по мой адрес. Може на някого да му се хареса това откритие, на друг то да не направи впечатление, но ще има трета група от вас, която ще бъде доста увлечена от тази мисъл, че чак може да им се наруши обикновения ход на живота. Някои от вас пък, ще възприемат теорията за азове по свой специфичен начин и така ще се получат и съвсем противоположни мнения. Но за това, да знаете, ще бъдат причина само азове, които се налагат над другите ви по-слаби или по-скромни азове. Какъвто е, например, моят мълчалив аз. Имайте все пак пред вид, че това е една художествено пресъздадена истина, която въпреки всичко съществува обективно. Ако не повярвате веднага, то ще се уверите с течение на времето, а ако никога не ми повярвате, аз знам защо ще бъде така – вашият главен аз или група от главни азове са причината. Това е много важно. Сега, който може да разбере, разбра ли многоазовата теория? Тя стопроцентово ми е подшушната от някой мой аз, иначе не мога да си обясня как ми изникна изведнъж в мозъка. Но да знаете – и всички метаморфози в тази книга са плод на азовите фантазии. Вместо “метаморфози” – се обажда един от азове

ми, – можете да употребите “преобразования” или “трансформации”, ако все още държите на варваризмите. Но въпреки тези обаждания, аз съм се договорил с вас, та вие сте свободни да подмените изразите. Всичко на доверие, нали? Само някой изключително демократичен аз е измислил това договаряне.

Сега, когато открих азове си, почувствах, че са като малките деца – когато им обръщаш внимание, правят какви ли не щещ магарии. Затова, няма да им обръщам много внимание, а ще продължа нататък. Колко време само ми отнеха! Тогава, когато излязох от дома на Юрай, се случи нещо подобно, дори още по-ужасно. Това беше някакъв едва ли не бунт на азове ми. Всеки, усетил някакво насочено внимание, искаше да се изяви. Първият, отчаян от разговора със Сритя, по-точно – от слабите резултати, постигнати в него, ми замърмори недоволно да не пиша никаква книга. Абсолютна глупост – повтаряше той, - абсолютна глупост! Другият, който му беше приятел, викаше: Стига сте за този Юрай! Това означаваше може би “Стига сте говорили за този Юрай” или нещо подобно, но азът така си приказваше. Третият, явно скаран с всеки от азове, доста шумно ми заявяваше: Не обръщай на никого внимание! Четвъртият се появи с редовната си сентенция: Суетата е предразсъдък, а предразсъдъците са отживелица, осъдена на гибел. Петият, както ви казах, беше весел. Шегуваше се, че на гибелта не се знае датата. Шестият беше негов приятел и ми замота главата, докато седмият – диктаторът – не ги накара да млъкнат всичките – дори и онези, които не можах да опозная. И добре, че се появи този аз, защото току-що бях стъпил на платното на оживен вечерен булевард, по който летяха фарове. Нямахше нужда пазителят на реда да се намесва, но той ми извика след предупредително изсвирване с пищялката си:

- Ало, гражданино, оттук се пресича през подлеза.
Иначе ще ви глобя!

Но аз вече препусках по стъпалата надолу. Азовете се спотаиха от двойното насилие – на мълчаливия им глாவатар и на униформения многоазов глас.

В хотела заспах веднага.

Веселият подскоклив аз ме събуди:

- Хайде! Ставай да живееш! – пищеше с пресипнало сънено гласче.

Откакто се появиха в живота ми, се чувствах някак си другояче. Човек не може да се почувства сам, освен ако доминиращият аз не излезе меланхолик. Да, защото човек не може да бъде само сангвиник, само меланхолик или само не знам си какво там (никога не можах да запомня тези характери!). Характерът му до голяма степен зависи от азовете. Който аз е на дневен ред, той най-вече диктува положението. Ако е меланхолик – и ти си такъв, ако е друг – ти си с неговия характер. На ден ти се пада да сменяш по няколко пъти настроението си, защото азовете изскачат един след друг, боричкат се, надделяват един над друг, докато най-накрая не бъдат усмирени от началника си или от войводата си – както искате, така ги наричайте тези главни азове. Ето и от какво зависи главната линия в характера на всеки от вас. Най-често азовете ви могат да бъдат сходни с тези на вашите родители, което означава, че напълно са зависими в произхода си от родителските ви ДНК. В тях е програмата на всеки аз. Някои от азовете се оказват твърде жизнеспособни, а други, след усилено странично въздействие, което някои се опитват, и то доста успешно, да наричат възпитание, изчезват, и аз не знам къде. А може би и самите азове биват превъзпитавани? Все още не съм ги изследвал и затова не мога да кажа.

Но мога да ви кажа, че в самото начало, след откриването на собствените си азове, всеки от вас ще бъде объркан до известна степен; някои в този момент могат да бъдат шокирани, особено, ако азовете са много буйни. Чувства се нещо като замайване, човек не знае какво да прави.

Ако е в стая и няма други хора, то тогава безделието и безцелното блуждаене стават обикновено състояние. Дори не е изключено в такава ситуация вие да не сте усетили съществуването на азове си, макар че те вече се проявяват. Хаосът на техните мнения и разбирания, неуравновесеността на поведението им – това характеризира новооткритите азове. Който успее да ги обуздае, да ги подчини на себе си, дори не на главния им аз, а именно на себе си, то той владее вече положението в своето миниобщество.

Но ако някой от вас стане абсолютен диктатор над своите азове и не се вслушва в истините, които казват, ако се ръководи изцяло от някакъв външен антиазов модел, то значи той прокарва ужасен геноцид спрямо собствените си азове, направо – унищожава техния микронарод. Естествено, това е страшно трудно, но и за тази работа се грижат много антиазови организации. Религиите са точно израз на политиката на една такава универсална институция. Цялата свръхмакроличност – човечеството – не може все още да се отърси от антиазовите втъпявания, внушения и какво ли не щете още, наслоявани през хилядолетията. Така наречената “душа” беше, а и някои все още я считат, като същност на човека. Други механически възприемат това становище и по този начин несъзнателно потискат плахите си азове.

Азове също са материални, но не видимо осезаеми, никой не може да ги пипне. Не искам да ви заблуждавам – азове са изключително висша форма на съществуване на материята, може би те са градивните единици на разума. Всеки ги възприема и чувства по своему, абсолютно (или “съвършено”, ако искате) субективно. А същевременно, азове съществуват, независимо от нашето желание или нежелание. Те са като истината.

С такива мисли вървах по булеварда към дома на Юрай.

Той ме посрещна с приветливата си усмивка.

Сега забелязах, че и той, като Сритя, е типичен южняк. Но с външно доста въздържан темперамент.

Сритя и децата бяха излезли.

Можехме спокойно да разговаряме, както и предишния път. Първият ми аз е отегчен. Вторият също. Говоря за познатите ми, разбира се. Третият – знаете какво вика. Четвъртият го поддържа със сентенцията за суетата. Петият и шестият са на моя страна. Те все пак са суетни. Особено този, подскокливия. Свят ми се завива! Слава богу, че седмият вдвоява ред.

На възклицанията ми не обръщайте внимание. Например, последното ми – то си е чисто и просто устойчиво словосъчетание, изпразнено от първоначалния си смисъл.

В самото начало споменах на Юрай за появата на азовете. Той въобще не се учуди. Каза ми, че работел върху този проблем.

Но аз на свой ред пък се учудих. Не очаквах!

- Могат да ме обвиняват в каквото си искат. Това си е тяхна работа - Юрай беше в добро настроение. Може би то винаги беше такава, не знам.

- И заради откритието на азовете ли те намразиха?

- Трудно е да се каже. Всички ме обвиниха за това, но по различен на чин. Едни твърдяха, че съм идеалист, други - че съм вулгарен материалист, трети направо заявиха, че съм анархист.

- Какви им бяха аргументите?

- Всякакви, но подчинени на ориенталската логика.

- Тоест?

- Някой искаше да се отърве от мен. И успя да ме изолира, разбира се.

- По какъв начин?

- Дадоха ми народна пенсия, за да млъкна.

- А ти?

- Заради децата я приех.
- А Сритя?
- Тя мисли кат мен в този случай.
- Не е съгласна, така ли?
- Да. Затова се и отказах след време. Върнах всичко получено.

- А сега?
- Работя.
- Да, знам, но какво стана с азовете?
- Водят се спорове. Нападат ме. Но някои вече започнаха да се съгласяват с мен.

Разбрах от Юрай, че главната причина за споровете е самият термин. Понятието, означавано с него, бивало видеоматериализирано, както се изрази Юрай. Значи, противниците му се проявявали като вулгарни материалисти. Те твърдели, че Юрай искал да възвърне идолопоклонничеството, само че в по-модерна форма, като замени фигурките от слонова кост и дърво с измислени фигуroidи, помещаващи се в мозъка. Дори някои започнали да злоупотребяват, като основавали “азови секти”. Те се проявили на дело като продължители на исихазма. Юрай трябвало да води постоянно борба с изопачителите на теорията за азовете. Още по-трудно станало това, когато започнали да използват азовете за рекламни цели. Въобще, всичко предизвикало сензационен взрив. Юрай бил канен от телевизионни и радио-компани да изнася рекламни лекции за азовете, журналистите го преследвали навсякъде. Старите му приятели напълно го изоставили. Някои от тях му заявили направо, че го смятат за откачил. Започнали да излизат брошури със заглавия като: “Аз и азовете”, “Аз или азовете”, “Наркомания и азове”, “Психическо равновесие и азове”, “Секс и азове”, “Полови разстройства и азове”, “Секс и азове” и още какво ли не щете. Дори местната телевизия изготвила набързо многосериен мултфилм, наречен “Азо-

вата колония”, в който се разказвало за приключенията на много азове в мозъка на някакъв луд. Явно имали пред вид Юрай. Но азовият бум бил кратък. Скоро бил изместен от UFO или НЛО. Тогава Юрай си отдъхнал. След казармата и войната, това било следващото голямо изпитание за него. Издържал и този път. Едно го учудило, че военните въобще не се появили в дискусиите за азове. Той отдавна бил в конфликт с тях, а те не използвали удобния случай, за да сразят противника си. Но това не било случайно. Когато шумът около азове утихнал, военните на няколко пъти се опитали да изнудят Юрай да работи за тях. Взимали го за пас, с него разговаряли разни цивилни, един от които му намекнал за съществуването на военен научноизследователски институт, който се занимавал вече с този въпрос. Военните не искали да се откажат и от това оръжие. Защото владеят ли азове, тогава няма да бъде нужно да се използва друго оръжие. Но сметките на униформените били криви. Те не се съобразявали с това, че до тайните на висшата материя не се достига толкова лесно. А и мнозинството от азове са придобили естествения рефлекс, който ги предпазва от всякакви груби намеси отвън. Благодарение на това, човечеството е останало живо през хилядолетията. А военните се опитали да вникнат в най-съкровената природна тайна, за да я подчинят.

Юрай ми каза, че докато огромната част от хората на Земята не са се отърсили от антиазовите си предразсъдъци, то обединението на азове е невъзможно. Дори повече от невъзможно. На сегашния етап от човешкото развитие то е абсурдно. Юрай мисли, че затова и хората все още изключително и изключително трудно се свързват чрез телепатия. Според него, телепатията е независимо равноправно общуване на азовите миниобщества помежду си. Първата стъпка към разумно овладяване на азове е коренната демократизация на човешкото мислене. По на-

силствен път това е невъзможно. Това означава, че военните никога няма да успеят да овладеят това свръхмогъщо природно оръжие. Разумната материя достига велик израз в качествено новото съзнание, което е плод на нейни немутирани форми, т.е. антиазовото съзнание е абнормално състояние на тази висша материя.

А дали един аз може да бъде съвсем ясно различен от друг? Когато ми отговори на този въпрос, Юрай ми изясни много неща, несхванати дотогава от мен.

Азовете не трябвало да се разглеждат толкова примитивно. Именно такова опростенчество довело до заблуди сегашните му теоретични противници. Азовете може би са основни градивни единици на най-висшия вид на съществуване на материята, познат на нас – разума. А, според Юрай, те може би са и зачатък на още по-висша материя – обединения космически разум. От един истински съвременен и прогресивен мислещ човек те могат да бъдат възприети чрез най-висша материална абстракция, а не чрез вътрешни гласове, както това може да се случи при по-неразвити в абстрактното мислене личности. Такъв бях и аз на онзи етап от срещата ми с азовете, но може би моето възприятие щеше да се промени. Нали знаете – децата възприемат всичко конкретно, образно. А не винаги и самите младежи са израшли до абсолютно абстрактно мислещи личности.

Откритието на същността на азовете е още една стъпка в развитието на човешкото съзнание. Бъдещето на вселената е във висшата и все по-висша форма на съществуване на материята, а именно – прогресивното ѝ движение, т.е. развитието ѝ е едно от основните ѝ екзистенциални състояния или състояния на съществуване, ако щете.

Без съмнение, развитието на нашето мислене, съзнание, познание, въобще – напредъкът на нашия разум, е всъщност израз на самата еволюция на материята.

Юрай ми каза:

- Връщания назад са допустими, но и временни. Всеки, обзет от антиазови настроения, не може никога да осъзнае колко безсмислени и напразни са усилията му да върне развитието на материята. Един такъв нещастник работи за собствената си гибел. Знаеш ли, открих, че благородните метали имат антиазово действие. Именно тяхната употреба е забавила разумната еволюция на човечеството. Ако бъдат унищожени запасите от такива метали, чрез превръщането им в полезна енергия, до голяма степен ще се осъществи по-свободно общуване с азовете. Това е второто главно условие след демократизацията на мисленето. Има и още няколко съществени условия. Те произлизат от първите две. Всъщност, цялата коренна демократизация на мисленето на човечеството и на всички последствия от нея, е нещо реално, нещо закономерно. Направо – неизбежно. В този процес азовете няма да стоят настрана. Тези, които твърдят, че всичко под слънцето е старо, не се съобразяват с това, че човечеството е живяло сравнително кратко за размерите на Вселената. То е живяло един миг и животът му е една част от незначителна единица време, равна на едно върху безкрайност, една незнайна реакция в част от неутриното за безкрайно пъти по-малко време. Не миг, а нещо, което нашето съзнание не може все още да побере. Значи, новите неща ще бъдат толкова, че най-големият оптимист в това отношение очаква невъобразимо малко в сравнение с бъдещия им реален брой. Нищо в тази вселена не зависи от скептиците.

- Юрай, а как да ти помогна?

- Като напишеш тази книга, която си замислил и не изопачиш нито един от фактите. Дори и пристрастно да си на моя страна, е по-добре, отколкото хладно и псевдобезпристрастно да ме цитираш.

Азовете са термин, който означава едно определено понятие, свързано с ново стъпало от мисловния напредък на хората. Термините са винаги строго еднозначни. Ето как обобща Юрай:

- Космическият разум, на който ние, човечеството, сме основна градивна частица, се състои от вселенно безброй азове, демократично равноправни помежду си. Всяка цивилизация, непризнаваща такива отношения между азове, не може да бъде включена в системата на всеобщия космически разум, независимо от това че азове на нейните членове са включени. Това означава, че нашата цивилизация е задържащо звено в космическия разум. Но не означава обратното – че нашата цивилизация трябва да бъде унищожена заради това. Такова схващане не може да отговаря на същността на космическия разум. Пътищата на развитие, по които е тръгнала нашата цивилизация са ясно доказателство за бъдещето ѝ включване в космическия разум. И то като една цялост, допълваща друга цялост, т.е. изграждаща една хармония с космически размери.

След втората ми среща с Юрай вече почти знаех какво да пиша в книгата си. Той ми каза, че не иска да е биография. Не обичал биографични книги. А и не искаше да е точно роман. Класическите романи го дразнели, а съвременните били като киносценарии. Тези неща не бяха капризи на Юрай. Не, да не си помислите такова нещо! Просто ние двамата разговаряхме като приятели и имахме право да се отпуснем, да си кажем свободно мнението. Стигнахме и до извода, че ако е някакъв репортаж, ще бъде много банален.

- Няма да е книга за забавления – казах тогава.
- Не, но напиши я по-разбираема.

- Не знам доколко ще успея, но ще предложа на читателите един фолклорен метод.

- Какъв?

- Избирателност.

Вече съм ви споменал за това. Става дума за заменянето на думи и изрази от вас. Нали?

- О! Та това е чудесно! Но дали ще успееш?

- Всичко ще бъде на доверие.

- В края на краищата, ние затова се и борим. Трябва и да се рискува.

- Значи, одобряваш такова нещо?

- Напълно. Демократизацията на мисленето минава и през трудни етапи. Но при теб тази задача не е чак толкова трудна. Хората в твоята страна са дорасли.

- Има и доста закоравели еснафи, сноби, консерватори.

- Не се бой от тях. Те са от онези скептици, за които ти споменах.

- Във вселената нищо не зависи от тях, но онези дребни неща, които са свързани с измислянето на книгата, с нейното разпространение...

- Ти си свършено прав, но нима ще се стреснеш, ако някаква муха бръмчи около главата ти? Ще махнеш с ръка, ще я прогониш, а ако е прекалено нахална, ще я смажеш. Щом на твоя страна е космическата истина, ти си силен.

- Вярвам ти, Юрай.

Така, ние пак се разделихме.

Навън беше пролетта.

Тя цъфтеше, независимо от всичко.

Щом съществува Земята – съществува и пролетта.

Щом съществува човечеството – съществува и разумът.

Щом съществува Вселената – съществуват неизброимите истини, в подстъпа към които се намира човечеството. То откри пътя към тях, смисъла на съществуването си.

Да, Юрай. Ти знаеш, че всичко, което не противоречи на космическата хармония, има смисъл. Такъв е и човешкият живот.

Такава е и пролетта, в която дишаме дълбоко и спокойно, в която вярваме само в хубави неща, в която човешката любов придобива смисъл и... ти си наистина човек, жител на тази Земя, стъпваш под Слънцето, под което нямало нищо ново, но ти знаеш в себе си, дълбоко в себе си, че има или поне ще има. Нещо ново, но хубаво. Не война, не гибел, ненужна до абсурдност.

Когато се срещнахме за първи път, вие не очаквахте, че ще стигнете до тук. Може би сте си мислели съвсем друго. Инертно сте разлиствали страниците и сте се отегчавали. Не искам да кажа, че всички от вас, но все пак – част от вас. Още в самото начало ви казах, че не ме интересува, дали ще ми повярвате. Дали е истина това, за което ви говоря – вече е важно. Важно е, защото спорът помежду ни е назрял. Който и да е на страната на Юрай, а и на моя страна, ще трябва да се защитава от останалите. Бранете се твърдо, вие, наши поддръжници! А вие, които решихте да ме оборите, все пак сте безсилни. Като малки деца, които разплакани замахват към родителите си, за да отмъстят за неизпълнения им каприз.

Дразни ви пролетта ли?

Имайте пред вид, че тя е по-реална от всички останали, които съществуват в литературните произведения. Ето, аз я поемам, вдишвайки. Тя не е измислена. Усещам топлината ѝ. Чувствам аромата на цъфналата наблизно вишна. Виждам хората, обзети от пролетното настроение. Те са опиянени!

Дразнят ви моите думи? Трудно ще ги замените. Нямайте подходящи. Захвърлете книгата тогава. Ваше право си е.

А ако ви дразни Юрай, никой не е в състояние да ви помогне. Спасявайте се! Бягайте! Плюйте си по-скоро на петите! Избягайте, ако искате, от себе си. Разкъсвайте се вътрешно, беснейте, правете каквото щете!

Юрай, върху теб ще се излее много чужд и безсмислен гняв.

Гневът на тези, от които не зависи нищо във Вселената!

Смешен гняв!

Отидете в дискоklubовете, за да изразходите излишната си енергия. Напийте се и беснейте. А не ме размивайте. Пречете ми да пиша.

Загинете в дискотеките. Слейте се с първичното, за да разберете колко сте жалки.

Но дали ще го разберете?

Наистина, не ме интересува!

Не е и важно.

Важните неща ги разбрахме, нали – помогнаха ни азовете.

А на вас, на които помагат антиазово действащите метали, тежко' ви. Колко писатели са се помъчили да ви поправят! И аз няма да успея, но важното е, подчертавам, че много хора ще последват моя пример, а колко още мислят като мен!

Могат ли да бъдат унищожени вселенно безброй азове?

Опитвах се много пъти.

Напрасно.

В света пиночетовците се броят на пръсти.

А ние още ги търпим!

Антиазов метале, ти ще бъдеш превърнат в полезна енергия и твоите почитатели, които те боготворят, ще се изпарят, ще останат само някакъв мъгляв, постепенно разпръскващ се спомен.

И човечеството ще ги забрави.

Едната шепа хора, които владеят с помощта на този метал част от човечеството, вече сама знае участта си.

И не може повече да ни лъже.

Минавам под тополите. Стари, може би вековни дървета. А под тях – попадали дългите им зелени цветове. Мирише на есен. През пролетта можело да мирише на есен! Да, разбира се. Пролетта съчетава мирисите на всички сезони. Ранна мъглива утрин – зима, ще кажете. Гореща следобедна мараня – сякаш е лято! И изведнъж – мирис на есен!

Но пролетта си е пролет.

С нежните светлозелени, току-що разпукнали се листа. С омайващия мирис на цветове, цветове, цветове... Минете привечер край цъфналите дворове, които все още могат да се открият и в големите градове. Всичко, което пиша, ще стане излишно. Изведнъж. С един замах – замах на пролетта.

Аз съм един мъж, който се е влюбил безумно. Представете си – пролетта е една прекрасна жена. Плътта ѝ ухае – това е майката Земя. Когато Пролетта си отиде – нещо ме стиска за гърлото, сякаш някой иска да ме удуши. Наистина – не ми достига въздух; същото ми се е случвало само при раздяла с онази, без която не мога.

Човек не може да има всичко, което желае.

Ако го получи – самият той ще стане нищо, едно безазово същество, разплуло се от доволство и безцелие.

Това се случва с тези, които имат антиазови средства.

С мен не може да се случи. Нито с моите близки.

А дали съм се задъхвал от щастие? Това е нещо непознато за мен. Не че не познавам щастieto. Дори и за миг, всеки, чак и най-големият нещастник, се е срещнал с това, което условно наричаме щастие.

Първата асоциация, която извиква у мен пролетта, е мисълта за свобода, любов и щастие. Всички тези неща са толкова сложни, че никой досега не е успял да ги определи точно. Но аз мога да ви кажа, че няма нищо във Вселената, което да бъде сложно в някаква строга бронирана рамка, неразрушима от никого. Тези три понятия изразяват най-същественото в смисъла на човешкото съществуване, но всичко, свързано с тях, ще ви стане ясно едва тогава, когато разберете, че и трите неща са неотделими от нашите азове. Защо ли? Защото човешките азове могат да съществуват само в личности, а личностите са винаги свободни, дори и оковани във вериги. Не съм съгласен, че един милионер може да бъде личност. Той няма азове.

Свободата на личността е външен израз на съществуващата в личностите свобода. Не трябва да я смесвате с обективната азова свобода, но тя е неин резултат.

Какво общо има тук любовта? – ще ме запитате.

Трябва преди всичко да сме наясно какво точно е любовта. Тя е висше човешко чувство, което е подчинено на най-демократично и равноправно отношение между личностите, които по този начин се стремят с помощта на своите азове да изравнят нереалните личностни различия, спъващи междуазовите отношения и установяване на връзки. Независимо какъв е изразът на любовта, тя е пряко свързана, както виждаме, със свободата. Те са взаимно обусловени и не съществуват самостоятелно.

Щастието също може да бъде отделено от тях само чрез висша абстракция, т.е. по мисловно-логически път. То може да се нарече азово задоволство от установен междуличностен контакт, като са спазени всички условия на междуазовите отношения. Това означава, че нереалните личностни различия, спъващи междуазовите отношения, са заличени, азовата свобода е намерила израз в свободата на личността, а една и външно освободена личност е много

по-близо до включване в космическия разум. Всички останали дребни неща, които сме свикнали да свързваме с щастието, каквито са например споделена любов между мъж и жена, материална обезпеченост, свой дом и т.н., не могат да бъдат пренебрегнати, като започнем да крещим, че това е еснафско щастие. Така нареченото еснафско щастие съществува реално само тогава, когато личностите, достигнали до него, престанат да бъдат личности. Какво ще ги доведе до това? Казах, че любовта, свободата и щастието са взаимно свързани и взаимно обуславящи се. Щом единия от тези елементи бъде унищожен, бива унищожена и личността, тъй като те са форма на съществуването ѝ. А как бива унищожена личността при еснафското щастие? Просто вътрешната ѝ свобода бива загубена след използване на антиазови средства. Но тези средства трябва да бъдат в достатъчно количество. Например: пари за вила, и то кокетна, западна кола, апартамент, колкото се може по-голям и по-модерно обзаведен, единствено дете, завършващо университет, а за него същите неща плюс страшно изгоден брак. Първите прояви на загиване на такива личности са: непонасяне на приятели и роднини, вече полуприкрито лицемерие, а може и да си е чисто, чувството им за сигурност само в собствените им имения и никъде другаде, продължително съзерцаване на блестящи вещи, придобити след не лек труд, а не рядко купени от чужбина или най-вече от т.нар. Кореком, естествено, с валута. Блестящите вещи са най-често баснословно скъпи уредби, магнетофони, радио, телевизор, грамофони, естествено, стерео или нещо още по-ново. По този начин започнахме да се приближаваме до снобите. При тях всичко може да бъде идеално и модерно, с изключение на липсващите азове. Повече и не е нужно да говоря за тях.

Юрай ми каза, че унищожена с антиазови средства личност не може да бъде възвърната лесно. Той дори се

съмняваше дали въобще е възможно това, след като такива случаи не му бяха познати.

- Само изключително жизнеспособни азове биха могли да останат след такова гибелно въздействие.

Човек е свикнал към всичко да се приближава стъпка по стъпка. Има стъпка към любовта, към свободата, към щастието. Така можем да кажем, че има и стъпка към еснафщината. Дали всяка стъпка по този път е фатална? Мисля, че не. Дали надутите клаксони на сватбената колона от автомобили в центъра на голям град са израз на еснафщината? Категорично не. Дори и на предните капаци на колите да са се изтъпанили натруфени кукли или блестящи обръчи като част от олимпийския символ, но тук само два на брой, опитващи се да символизират вие знаете какво. Всичко това е израз чисто и просто на нисък манталитет. Горките азове са се свили някъде дълбоко, дълбоко, и има защо – в този момент те са заплашени: започнат ли да се лепят банкноти – пазете се, азове!

Виждате, че много отрицателни явления са съзнателно или несъзнателно антиазово насочени. Юрай казва, че всички антиазови прояви в нашата цивилизация са всъщност повече или по-малко косвено, повече или по-малко пряко свързани с пречката – онази огромна преграда, спъваща включването ни към всеобщия космически разум. Съществуването на финансови магнати, а успоредно с тях – и еснафосноби, както и заплахата от ядрено унищожение – е толкова благоприятно условие за прекъсването на връзката ни с този разум, че съвсем не е безсмислена борбата и против едното, и против другото, и против третото явление.

Но Юрай е на мнение, че ако тази борба не се организира в целия свят, то тя ще бъде за успокоение само на една малка част от бунтовните пориви. Нашата цивилизация е една цялост и всички коренни промени в нейната

вътрешна структура обуславят и цялостната промяна на тази структура.

Ето – пак ще се върнем към пролетта. Тя идва почти едновременно на еднаква географска ширина. И почти едновременно си отива. Така е и с останалите сезони.

А прогресивните скокове в нашата цивилизация са като сезони в развитието ѝ – така образно се изрази Юрай. Природата си има грижа за годишните времена, а обществото – за своето развитие. Начело на всички обществени развойни стъпала, в които изобилно са били употребявани антиазови средства, са били винаги неличности. Погрешно е да се твърди, че все някой от тях е бил личност. Този, който твърди такова нещо, не се съобразява с уязвимостта на азовете у личности, влезли в допир с огромни антиазови средства, каквито са парите и властта, взети заедно. Но същността на тези обществени стъпала е такава, че не е била в състояние да унищожи всички азове, а с това и всички личности. Защото дълбоката същност на всяко общество се състои в това, че то представлява една макроличност. Необходимо е абсолютно физическо унищожение на членовете на обществото, независимо от това, дали са личности или не, защото и неличностите могат да имат поколение от личности.

Юрай каза:

- Страхът и инстинктът за самосъхранение са отбранителен рефлекс на азовете. Те се срещат и у неличности, тъй като нервните връзки, макар и неазови по своята същност, са затвърдени с азова помощ, и след елиминирането на азовете, тези инстинкти са изключително силни. Това предпазва от цялостно унищожение човечеството, носител на всеобщата земна цивилизация.

Всичко това научих през следващата пролет, при третата ми среща с Юрай.

От нея научих и много други неща. Но не бързайте – за тях ще стане дума по-нататък. Този път бях по-дълго в града на Юрай, срещнах се и с други хора, за да разбера как всъщност се възприема неговият поглед на света. Без съмнение – различно.

Развитието на всяка степен на материята, започвайки се от най-низшата, става все по-сложно. Затова, естествено е, че при разумната материя сложността се е степенувала, тъй като самата тя изхожда и съществува въз основа на по-низшите, а и се сблъсква с техните противоречиви същности.

За да възтържествува разумът, ще трябва да се жертва много, много време.

А знаете, че материята съществува чрез времето и движението.

За една година Юрай беше успял да напише и издаде “Азове през погледа на един материалист”.

И отново стана бум.

НЛЮ изчезнаха от небето.

Но този път противниците на Юрай били по-изобретателни.

Една вечер се звъни на вратата.

Сритя отваря.

Буквално е избутана от няколко санитарни, които най-безцеремонно навличат усмирителна риза на Юрай и го откарват с линейка.

Естествено, методът е познат. Не е нужно голямо въображение.

Юрай разбира, че съпротивата е излишна. Решава да чака.

В психиатрията е затворен в единична килия с изолирани стени. Бягството е невъзможно.

Но ти, който излезе от стадиона на смъртта, ще се измъкнеш и оттук!

Важното е, че азове винаги са свободни, бидейки съставна част на някоя личност.

В книгата си Юрай пише още в самото начало:

“Първата буква от азбуката на великия Философ е наречена азъ. Алфата на човешката личност е азът. Първият революционер в света е азът. Свободата и демократичната равноправност между личностите е най-съкровената същност на азове.”

В книгата на Юрай пишеше: “Свободата на личността е господство над обстоятелствата и отношенията, в които човек живее. Да бъдеш свободен означава да имаш възможност да действаш във всички области на живота, да правиш избор, да вземаш решения съзнателно, по своя воля, съобразно с условията на нещата и отношенията в обществото. Да бъдеш свободен означава да отговаряш за своите постъпки. Свободата на отделния човек не може да бъде свобода извън обществото.”

И по-нататък:

“Всеки, който наруши такава свобода, унищожава висшите междуазови отношения на отделните личности, членове на дадено общество. Отделната епоха създава свои ярки отличителни черти на личността, но за всяка епоха е най-характерно това, че извън азовия стремеж за установяване на демократично-равноправни разумни отношения, личността се губи като такава, т.е. тя е свързана единствено с прогреса на човечеството. Въпреки това, не може да се твърди, че човек от предишна епоха, пропагандиращ християнството, не е личност. Като красноречив пример за личност от феодализма може да послужи Константин-Кирил Философ, макар и провъзгласен от църквата за светец.

Когато общата тенденция в поведението на дадена личност се насочи по линия, противоречаща на прогреса, т.е. антиазова линия, то тогава предпазната реакция на личността е самоунищожението ѝ. Човешката история е пълна с такива трагедии, израз на сложното и противоречиво развитие на човешката личност.

Знаем, че всеки човек се различава по свойствата на характера си, по умственото си развитие, темперамента,

дарованията, по възрастта си, пола си, някой може формално да добави: и според националната си и расова принадлежност. И от всеки човек може да се изгради личност (ако не му бъде въздействано с антиазови средства), което е основа за обединението на цялото човечество, а по-късно и на включването му във всеобщия космически разум.

Затова, лишаването дори и на една личност от свобода представлява престъпление от мащаб не толкова лесен за възприемане, най-вече от тези, които го извършват.”

Не напразно цитирах този откъс от книгата на Юрай. След като неговите противници изгубиха търпение, което по начало почти липсва на антиличностите, или на неличностите, както щете ги наричайте, започнаха да действат. Но в страната на Юрай все пак липсваха най-благоприятни условия за преки антиазови акции, затова разбрахте как постъпиха с Юрай. А сега ви стана ясно и защо.

Когато попадна в единичната килия, облицована отвсякъде, с един-единствен прозорец на самия висок таван, Юрай разбра, че няма да е лесно бягството му отук. Ще кажете: Как пък изведнъж му хрумна за бягство? Това е естествената мисъл, която се наблюдава у личностите, след като е посегнато върху свободата им. Действието след решението се изпълнява в различен срок (независимо от крайния резултат). То зависи от азовите особености, които всъщност са индивидуализиращи за дадена личност.

А Юрай не обичаше да действа необмислено, макар че не обичаше и да чака много. Познаваме малко и неговия темперамент на човек, израсъл под южното субтропично слънце, на брега на морето – на воля. Представете си, че и вас ви затворят съвсем несправедливо (обективно взето, макар че субективно в повечето случаи, или поне с малки изключения, винаги е несправедливо). И всичко – извинявайте, че прекалявам, но това не мога да го пренебрегна – се случва в разгара на онази морска пролет. С чиста съвест

ще я нарека фантастична. Вие започвате да се прозявате над книгата, защото я четете вечер, уж на спокойствие. Забравили сте и уговорката, която направихме в началото, че можете да си избирате и думи, и изрази за заместване на тези, които не ви харесват. Сега с още по-голям риск ви предлагам да промените и сюжета. Ако някой е по-даровит от мен (което е не само възможно, но и напълно сигурно), може да напише нещо ако не гениално, то поне с име, заслужаващо място в световната класика. Мисля, че Юрай Ацей ще остане не само в обществената история на човечеството, а и в културната. За него самия няма абсолютно съществуване на двете поотделно. Самият той пише още в самото начало на втора глава от книгата си: “Ако поставяте нещо в рамка, веднага си помислете за третия закон на Нютон, ако не сте запознати по-добре с прогресивната философия. Аз пък мога да ви кажа само: материята е във вечно движение, т.е. самите рамки са подвижни. А що се отнася до третия закон, то знайте, че рамките няма да удържат на противодействието, което всъщност се оказва от двете страни. Те няма да удържат или на едното, или на другото. И ще нарушат най-малко външната си форма, ако не целостта си.” Спомняйте си и нататък този откъс от книгата на Юрай. Някой, ако иска, може да си го запомни и наизуст, но не му препоръчвам; ако е личност, значи азове му имат грижата за такива сентенции. Юрай не напразно казва: “Азът е против догмите, рецептите, рамките и всякакъв друг вид предписания и напътствия, до които той стига по естествен път, нерядко преди самото антиазово втъпяване на такива подобни.”

Сега разбирате неговото настроение в безизходицата на килията. Сред цъфтящата пролет и бунтуващите се азове.

“Човек трябва да бъде освободен от всякакъв вид предразсъдъци, дори и това да му попречи в живота” – се казва на едно място в книгата на Юрай. А какво е предразсъдък? Отговорът ще намерите пак в същата книга:

“Предразсъдъкът граничи със самоубийството. Има два вида сюрвивал (фолклористичен термин, означаващ “преживелица”, тук – в смисъл на “отживелица”). Единият е полезната традиция на човечеството, а другият – предразсъдъкът. Значи, представете си една купчина пясък, която ви изглежда напълно хомогенна, т.е., не е за пресяване, но ако вземете едно сито, след пресяването в него ще останат много камъчета. Именно те са предразсъдъкът.

Много хора, които все още са под доста силно антиазово въздействие, не могат да разберат, че полезният опит или традиция нямат нищо общо с предразсъдъците. Една личност, независимо от епохата, не страда от гибелни предразсъдъци, но едва в нашата епоха, благодарение на висшата социална революция, е възможно и належащо всяка личност да се освободи напълно от предразсъдъците, които можем да причислим съвсем свободно към антиазовите средства.

Предразсъдъците не бива да се смесват със суетата и тщеславието на хората. И едните, и другите имат общи допирни точки, но не се покриват.

Не съм в състояние да опиша и изредя всички предразсъдъци, да ги включа в някакъв индекс. Има и по-големи, и по-малки, дори дребни, предразсъдъци, нямачи еднакво антиазово въздействие, но по-малките растат и прогресивно застрашават личността. Като пример за голям предразсъдък е невярването в съществуването на азовете. Някой пита: “Добре, какво са азовете?” Аз отговарям:

“Материя”. Другият казва: “Е, хайде тогава ми ги покажи.” Отвърщам: “Те не могат да се виждат.” Неверникът: “Ха-ха! Как може да са материални, а да не се виждат?!” Аз: “Електрическото поле може ли да се види? Гравитационното? Магнитното?” Мълчание. Пак аз: “И азовете са, образно казано, поле, излъчвано от разумната материя, вследствие на процесите, извършвани в нея.” Неверникът ми отвръща грубо и троснато: “Глупости!” и изчезва. Той не е повярвал, няма и да повярва в обективната истина. Отровното семе на предразсъдъка отдавна е покълнало и вече е пуснало в него дълбоки корени.

Пример за дребен предразсъдък: “Защо не кръстите детето си на дядото?” Но знаете добре, че това може да доведе и до страшен конфликт.

Не искам повече да говоря за това.”

А хората, които бяха затворили Юрай, страдаха от различни предразсъдъци. Като се почне от най-малките, за които е трудно да се каже какво са, и се стигне до най-големите, които пък предизвикват други трудности при определянето им. А знаем, че всяко определение е условно. Може да има сравнително най-изчерпателно, или пък обратно – най-непълно определение на някакво понятие. Но абсолютно пълно, обективно погледнато, не е нито едно научно определение. То не може да ни даде всичко за дадено явление, като го изчерпи докрай.

И така, Юрай беше сред много неблагоприятни условия.

Веднага в главата му започнаха да се изреждат най-различни планове за бягство.

Ако започнеш да крещи и надзирателят-санитар го чуеше, щяха да се втурнат вътре още поне двама-трима и отново да му навлекат усмирителна риза.

Същият резултат – ако започнеш да блъска, но нямаше по какво. Всичко беше с мека изкуствена облицовка.

Да се измъкне през прозореца на тавана – също беше невъзможно – беше високо дори и за човек с ръст 2,50 м.

Креват нямаше. Абсолютно никакъв предмет не се намираще в тази дупка. Нищо. Само той – безпомощен физически. Но...

Но не и азово.

След първото свиване, азовете изведнъж усилиха дейността си.

Юрай се съсредоточи.

Дори и Сритя беше усетила това, макар и някак смътно.

Санитарят от отделението, в което беше Юрай изведнъж почувства нещо като неспокойство. Той имаше неумишлено азове, които усетиха близостта на други, изключително мощни.

Нespoкойството на дежурния санитар се увеличаваше. Хвана го първо яд на началниците му. Дори и самият той не знаеше за какво.

След известно време започна да проверява през отвори на вратите как са пациентите.

Щом стигна до Юрай неспокойството му се увеличи. Санитарят не знаеше дали това е съмнение за нещо нередно или просто е от умора, възможна в този късен час.

Отначало помисли, че има нещо съмнително в спокойствието на Юрай, който беше седнал в средата на килията.

В този момент азове започнаха да действат.

Юрай, усетил че го наблюдават, премина към безумно смел план.

Направи челна стойка, а след това се изправи на ръце и започна да ходи из килията, като риташе с крак прозорчето на шпионката. Това се повтори десет пъти, а през цялото време санитарят наблюдаваше, ставаше все поозадачен.

На единайсетия път Юрай ритна доста силно прозорчето, но този път с тока на обувката си. И успя – счупи го, което предизвика моменталната реакция на повече ядосания, отколкото смаян санитар. Той връхлетя в килията, като смяташе, че ще се справи сам с Юрай.

Но въобще не беше предвидил.

От същата поза – стоящ на ръце – Юрай му нанесе силен ритник в лицето, след това се намери отгоре му, а след части от секундата санитарят беше в безсъзнание.

Ключовете са в ръцете на Юрай. Той заключва килията, в която оставя санитаря, без престилка, лежащ като заспал.

След това пътят на беглеца води към тъмните улици на покрайнините, където беше затворът му.

Излиза доста лесно през тясната външна врата, на която няма никакво препятствие.

Вдишва дълбоко свежия нощен въздух. Уханията на пролетта му връщат спомените.

Той е там – на стадиона, а към него са насочени тъмните дула. Петнистите халати постепенно бледнеят. На тяхно място той вижда огромната тълпа на площада. Не тълпа, а море, живо като съвест.

Юрай крачи бързо.

Престилката на санитаря изчезва в кофа за смет.

До разсъмване има време, но полунощ е минало.

Юрай е в неизвестна свобода.

А това е ужасно.

За всеки, който няма азовата сила на Юрай Ацей.

Представям си, че някой от вас ме пита: “Кой е любимият ти герой, ако не вземем пред вид Юрай?”

Вижте какво. Аз нямам един определен любим герой. Но не че не знам какъв да бъде или че се двоумя, Съвсем, съвсем не! От историческите личности най-голямо впечатление са ми направили Васил Левски и капитан Петко войвода. Доста книги съм изчел, за да си избира само един-единствен герой от тях. Бих си избрал, да речем, капитан Немо.

Юрай Ацей съчетава в себе си качествата и на тримата. Няма да ги изреждам. Ако не знаете кой е капитан Петко войвода, отидете във Варна, ще видите паметника му пред кино “Тракия”. За Левски не е нужно да ви казвам абсолютно нищо. Не обичам да хваля някого, било той и най-великия човек. И всички излишни надути фрази за ня-

кой не носят никаква полза. Левски е Левски – и за мен, и за народа, и за цялото човечество. А що се отнася до капитан Немо, то прочетете Жул Верн. Той е един от най-любимите ми писатели.

Юрай няма да бяга като герой на приключенски роман, минавайки през какви ли не перипетии, или през препятствия и приключения, ако щете.

Той няма да убие пазачите си, няма да води престрелка, няма да отвлича коли, мотоциклети, яхти, хеликоптери, самолети. Няма да скача при опасност от високо в морето. Няма да го преследват с кучета по петите. Няма да се вдигат пазителите на реда.. Няма да мигат сините светлини и няма да вият сирените. Спокойният сън на крайморския град, по-спокоен от всякога, няма да бъде нарушен от суматохата на преследването. Няма да се случи абсолютно нищо, от което да се разтуптят от напрежение сърцата ви, да се задъхате от четене и редовете да се плъзгат един след друг неусетно пред погледа ви. Предупреждавам ви не защото се страхувам от недоволството ви – аз си знам, че то непременно ще се възбуди, вие обичате напрежението. Пък и това не е кой знае какво предпазване от нещо. На Юрай не можеше да му се случи нищо, след като беше избягал от психиатрията. Официално властта не го преследваше и от нейните униформени пазители той нямаше защо да се пази, да върви прилепен до огради и стени по тъмните улици, да претичва през осветените места, да се оглежда на всички страни и плахо да надзърта зад ъглите. Всичко това беше излишно.

Юрай вървеше спокойно към дома си.

Ако попитате Юрай какви са хората – дребнави ли са или са зловни, или са подли, или са пък обратно – безкрайно добри, той ще ви отговори: “Всичко зависи от азове-те. Характерът на всеки човек е под изключителното въздействие или на азове, или, ако те липсват или са слаби и потиснати – под влияние на безазови състояния... В зависимост от азовата сила, характерът е повече или по-малко устойчив на антиазови влияния.”

На вас могат да ви станат ясни всички прояви на хората, ако вземете пред вид трудните условия, при които се отваря път за безпрепятствено установяване на междуазови отношения.

1980-1981 г.